

## **Kováts Dániel: Minta – érték nélkül?**

Óvodás korú gyermekek játszanak a lakótelep házai között. A meleg őszi napsütésben a lócán üldögélve kellemes nézni őket. Az idilli képet az egyik pöttöm kisfiú kiáltása hirtelen megzavarja: nyomdafestéket nem tűrő trágár szavakkal próbálja elküldeni a hintától ötéves játszótársát. Még a durva beszédhez edződött fül is sajogni kezd. Hát már a kis unokáink is itt tartanak? Az természetes, hogy az ilyen megnyilvánulást nem hagyhatjuk szó nélkül, s figyelmeztetjük a gyermeket. De vajon elgondolkozunk-e azon, hogy nem tölünk hallotta-e a szájából annyira riasztóan hangzó szólásmódot?

A gyermek a nyelv elsajátításának folyamatában mintákat követ, a környezetében hallott nyelvi formákat utánozza. Nem tudja megítélni még, mi a követendő, s mi az elvetendő; kiszolgáltatottan érik különböző hatások.

Amikor egyszer egy szabadszájúságáról ismert apától megkérdeztem, nem tartja-e kártékonynak fiai szempontjából az általa adott mintát, azt felelte, ő mindenben az életre nevel, nem szereti elkendőzni a dolgokat. Csakhogy a neveléssel tájékozódni kell megtanítani a gyermeket! A választásban való járatlanságát pozitív példák átadásával ellensúlyozhatjuk.

Hogy valami nagy baj van, akkor is tapasztaltam, amikor nemrégiben egy középiskolás diáklány megkérdezte egy, a nyelvi magatartásról szóló előadás után: „Tulajdonképpen mi is az a trágárság?” A válaszadás egyszerűnek látszott: a szemérmes durván sértő beszéd. De mi sérti a szemérmes? Ami gátlástalan és szemtelen, ami a szokásba és illembe ütközik. De hát van-e még ösztönszerű tartózkodás, illetve szégyenkezés a társadalmi érintkezésben? A kérdésekre egyre nehezebben tudtam válaszolni, hiszen a kislány a filmekben és a könyvekben megjelenő ábrázolásra és magatartásmintákra hivatkozott. Egy felelősségteljes gondolkozású, komoly diák véleménye volt ez, aki annyiszor hallotta, olvasta a trágár kifejezéseket, hogy – ha nem is használja őket – érzéketlen irántuk, bántónak sem tekinti elhangzásukat.

Híve vagyok ugyan az őszinteségnek, ma mégis elsősorban azt tartom időszerűnek, hogy a válogatás nélküli „szókimondás” veszélyére figyelmeztessenek. Arra kell törekednünk, hogy a mi beszédünk ne legyen negatív példa, vagyis: minta – érték nélkül.

*(A szerző nevében a ts cs-nek ejtendő.)*